

Магістр 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

КАПІТАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Розглянуто проблемні аспекти капіталізації банківської системи України та обґрунтовано заходи, що сприятимуть підвищенню рівня капіталізації.

Аннотация. Рассмотрены проблемные аспекты капитализации банковской системы Украины и обоснованы мероприятия, способствующие повышению уровня капитализации.

Annotation. The problem aspects of capitalization of banking system of Ukraine and measures stimulating the increase of capitalization level are considered.

Ключові слова: банківська система, капіталізація, реальна капіталізація банків, фіктивна капіталізація банків, статутний капітал, субординований борг.

Процвітання будь-якої країни неможливе без створення ефективно функціонуючої банківської системи. Українські банки відіграють роль фінансових посередників на всіх сегментах ринкового капіталу: кредитному, валютному, фондовому.

Капіталізація банківської системи кожної країни все більшою мірою перетворюється на інструмент забезпечення конкурентоспроможності міжнародної банківської діяльності, вирішення завдань стійкого розвитку національної економіки.

Головними цілями капіталізації банківської діяльності є підтримка стабільності банківської системи, конкурентного середовища серед банків та захист інтересів вкладників і кредиторів. Вирішення саме цих завдань дозволить, з одного боку, ефективно виконувати банками свої головні функції, а з другого – забезпечити стійкість і динамічний розвиток національної економіки.

Значну увагу питанню капіталізації банківської системи приділяють у своїх працях такі вчені, як: Н. Бицька, В. Коваленко, А. Криклій, Л. Патрікац, Н. Ткачук та ін. [1 – 5].

Метою цієї статті є оцінка місця, ролі та перспектив капіталізації української економіки.

Виділяють такі теоретичні поняття, як "пряма капіталізація банку" та "зворотна капіталізація банку".

Пряма капіталізація становить перетворення вартості (матеріальних активів і грошових коштів) у банківський капітал, тобто це є поповнення власного капіталу банку за рахунок реінвестування певної частини прибутку банку.

Зворотна капіталізація – це процес оцінки, визначення вартості банківської установи на основі реального доходу, прибутку.

Оцінкою рівня капіталізації банків є не лише кількісні показники обсягу власного та статутного капіталу, а й якісні. Часто банківські установи вдаються до штучного нарощення обсягів капіталу шляхом переоцінки основних засобів, нарахованих, але не сплачених відсотків, придбання в інсайдерів основних засобів, у яких немає гострої потреби, за нижчими від ринкових цінами, надання на пільгових умовах довгострокових кредитів інсайдерам, які не є ними. Це призводить до штучного нарощення капіталу, тобто до невиправдано завищеного рівня капіталізації.

Розрізняють поняття реальної та фіктивної капіталізації банків. Перша полягає в перетворенні реальної вартості в капітал, а фіктивна капіталізація пов'язана з представленням вартості в цінних паперах і повинна відрізнятися від реальної теоретично [4]. Сутність фіктивної капіталізації полягає в завищеній оцінці власного капіталу банків. У результаті такі банки не можуть існувати далі. Проблема створення фіктивної капіталізації полягає в першу чергу у низькому чи упередженому менеджменті банку, а ситуація на ринку повинна об'єктивно оцінюватись. Але існує третє поняття банківської капіталізації – капіталізація, коли відбувається збільшення капіталу лише номінально – за рахунок бухгалтерських проводок, при цьому реально розмір капіталу банку не змінюється [5].

Характерним явищем для сучасної банківської системи є відставання темпів зростання капіталу від темпів зростання активів і зобов'язань банку.

Так, за 2010 рік у банківській системі України власний капітал збільшився на 19,58 %, а за 2009 рік власний капітал зменшився на 3,43 %.

Зростання капіталу відбулося за рахунок збільшення сплаченого зареєстрованого статутного капіталу.

У 2010 році зростання статутного капіталу відбулося внаслідок збільшення обсягу іноземного капіталу у статутному капіталі банків України. За 2010 рік іноземний капітал у статутному капіталі банків України збільшився на 39 % при зростанні сплаченого статутного капіталу лише на 22 %.

Частка іноземного капіталу у зареєстрованому статутному капіталі банків України збільшилася на 41 % [2].

На думку провідних економістів, існує п'ять основних шляхів підвищення капіталізації банків України:

збільшення капіталу за рахунок прибутку;

залучення капіталів ринку;

зниження витрат обігу;

зменшення обсягів ризикових активів;

прийняття законодавчого рішення про податкові канікули.

Інші шляхи капіталізації – це субординований борг і нарощення прибутку [2; 4; 5].

Формування капітальної бази банків, достатньої для забезпечення потреб економічного розвитку, можливе лише за рахунок швидкого зростання рівня монетизації економіки. Стан капіталізації кожного банку зокрема і

При збереженні нинішніх темпів зростання активів та капіталу будуть зменшуватися банківські інвестиції в економіку та соціальну сферу.

Ефективне управління капіталом банку забезпечує його фінансову стабільність та надійність. Достатній капітал гарантує збереження коштів та вкладників, створює більш широкі можливості для їх створення. У банківській практиці використовується два методи управління капіталом – управління внутрішніми та зовнішніми джерелами нарощування капіталу. За першим методом основне джерело поповнення капіталу банку – його прибуток. Капіталізація прибутку дає змогу не розширювати коло власників, а зберегти існуючу систему контролю за діяльністю банку. Результативність використання цього методу залежить від якості банківського менеджменту, правильності якого дасть можливість оперативної реакції на кон'юнктуру ринку, максимально ефективно використовувати фінансові, людські, технічні та інші ресурси з метою зменшення витрат і одержання максимального прибутку. Шляхами зростання банківського прибутку є підвищення продажу (доходи), підвищення ефективності (операційні витрати), оптимізація портфеля (витрати на ризики).

Нарощення капіталу з використанням методу зовнішніх джерел здійснюється за рахунок таких фінансових інструментів, як емісія акцій, субординований борг, капіталізація дивідендів [3].

Важливою умовою капіталізації банківської системи є поліпшення загальноекономічної ситуації в країні, стабільності грошового обігу, споживчих цін та грошової маси. Треба провести легалізацію тіншового капіталу, запровадити податкові пільги на прибуток банків, що сприяє збільшенню капіталу, створити умови для зменшення ризиків у банківській діяльності та збільшення дохідності банківського бізнесу, запровадити механізми стимулювання довгострокового кредитування, розвинути страховий ринок, перейти до активного використання довгострокових моделей нагромадження у пенсійному страхуванні.

Сутність капіталізації в першу чергу залежить від здатності формування додаткової вартості.

Отже, до головних недоліків банківської системи України відносять:

неякісний і малий розмір власного капіталу в більшості українських банків; високу централізацію капіталу банку за недостатньої його концентрації та нерозвиненості регіональної банківської системи; незбалансованість структури активів і низьку ефективність управління ними тощо.

Щоб сприяти підвищенню рівня капіталізації, необхідно провести такий ряд заходів:

капіталізація прибутку банків;

залучення додаткового акціонерного капіталу шляхом емісії простих та привілейованих акцій;

залучення коштів на умовах субординованого боргу;

злиття та об'єднання комерційних банків.

Для того щоб виконати ці заходи, необхідно налагодити державну політику щодо законодавчого забезпечення капіталізації банківської системи. Професіоналізм і накопичений практичний досвід більшої частини теперішніх працівників банківської сфери дозволяють сподіватися, що з часом в Україні сформується повноцінна банківська система, яка буде сприяти активному розвитку економіки країни.

Наук. керівн. Дзеніс В. О.

Література: 1. Бицька Н. Банківський капітал в економіці України / Бицька Н. // Вісник НБУ. – 2006 – № 1. – С. 48. 2. Коваленко В. В. Проблеми капіталізації та оцінювання достатності капіталу банків / Коваленко В. В., Крухмаль О. В., Торяник Ж. І. // Гроші, фінанси і кредит. – 2011. – № 8(122). – С. 276–286. 3. Криклій А. С. Капіталізація банківської системи України в умовах глобалізації: проблеми та перспективи / Криклій А. С., Боровікова М. О. // Финансы и инвестиции. – 2006. – № 12. – С. 8–14. 4. Патрікац Л. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України / Патрікац Л., Крохмаль Д. // Вісник НБУ. – 2004. – № 1. – С. 38–43. 5. Ткачук Н. М. Капіталізація банківської системи України: сутність і проблеми нарощення / Ткачук Н. М. // Банківська справа. – 2005. – № 2(19). – С. 60–67.